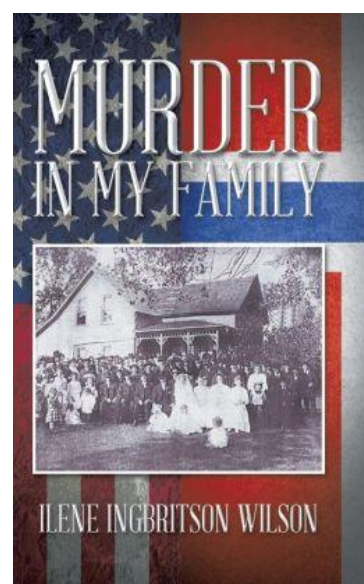

1914 Mord i Bergen, Minnesota

Det var i og for seg ikke noe spesielt med fredagen før jul, ja, ikke engang helga begynte før om ettermiddagen lørdag. Ungene måtte selvsagt aktivisere seg selv og holde varmen som best de klarte. Det kunne være iskald der ute på den åpne prærien. Rett nok hadde en del trær fått sin beskyttende virkning, men de var ikke altfor store da det var kun vel 30 år siden de ble plantet. Dette til tross, guttene søkte ofte ly ved trærne, hadde sine egne små hytter snekret sammen av simple bord, eller bundet godt sammen oppe blant greinene. Her holdt guttene krigsråd. Dette var forbudt område for småunger og jenter. De to som satt der var heller ikke gamle guttene, begge åtte år, men i hierarkiet var de mest som ledestjerner å regne for småungene som ennå ikke hadde begynt på skolen. Nå hadde begge to nettopp kommet tilbake fra skolen, og skulle legge sine planer for helga. Først skole på lørdag, og søndag startet med søndagsskole, deretter gudstjeneste - det var standard. Men så fikk de gjøre som de ville resten av helligdagen. Her måtte en ha planen klar.

Plutselig sier den ene, som het Raymond: «Bestemor skal dø i morgen. Pappa skal gi henne gift». Odin, den andre gutten, så raskt på Raymond....det gikk visst ikke helt inn, og han var straks tilbake til det de opprinnelig snakket om. Men det hadde så absolutt gått inn, fordi Odin fortalte sin mor hva Raymond hadde sagt. Vi skriver fredag 4. desember 1914 i Bergen, en bosetning i Christiania Township, Jackson County, Minnesota.

Ilene Ingbritson Wilson har skrevet en liten, men ganske så finurlig og god bok som hun kaller: *Murder in my family*. Her bygger hun rundt en «mordsak» innen sin egen familie fra Bergen, Minnesota - hvor hun vokste opp. Hun fletter inn ulike forhold, drar paralleller til Belle Gunness - og binder de ulike kapitlene sammen med sitater fra kjente forfattere og kunstnere, blant annet flere fra vår egen Henrik Ibsen.

Å vokse opp i Bergen, var nok temmelig likt mange andre mindre plasser ute på prærien i Amerika, hvor nybyggerne, inklusivt innvandrede nordmenn, utviklet et ganske så strengt og puritansk levesett blant enkelte. La meg si det slik: i Ilenes familie var det ikke like vel ansett å spille kort, for å si det forsiktig. Og så lar vi det bli med det. Ilenes forfedre hadde kommet fra blant annet Selbu. Hennes tiptippoldeforeldre Fredrik Haftorson Røsseth (f. 1807) og kona Anne Johnsdtr (f.1810), hadde utvandret fra Røssethaugen i Selbu til Amerika i 1871 sammen med deres datter Sigrid (Siri) Fredriksdtr Røsseth (1836-1914) og hennes mann John Haldorsen Solem (1829-1909), og deres tre barn: Marit (f.1859), Anna (f.1863) og Brynhild (1867-1941). Storfamilien ble gjenstand for det vi kaller en etappeutvandring. Først slo de seg ned i Olmsted County (Rochester-området) i Minnesota, før de i 1878 dro 150 miles (240 km) lengere vest til Bergen, MN. Sistnevnte i familien her, Brynhild, ble kalt Betsy og i Amerika blir hun gift med Ole O. Solem f.18. november 1860. Han emigrerte fra Selbu i 1881. Denne Ole O. Solem blir en av hovedpersonene i

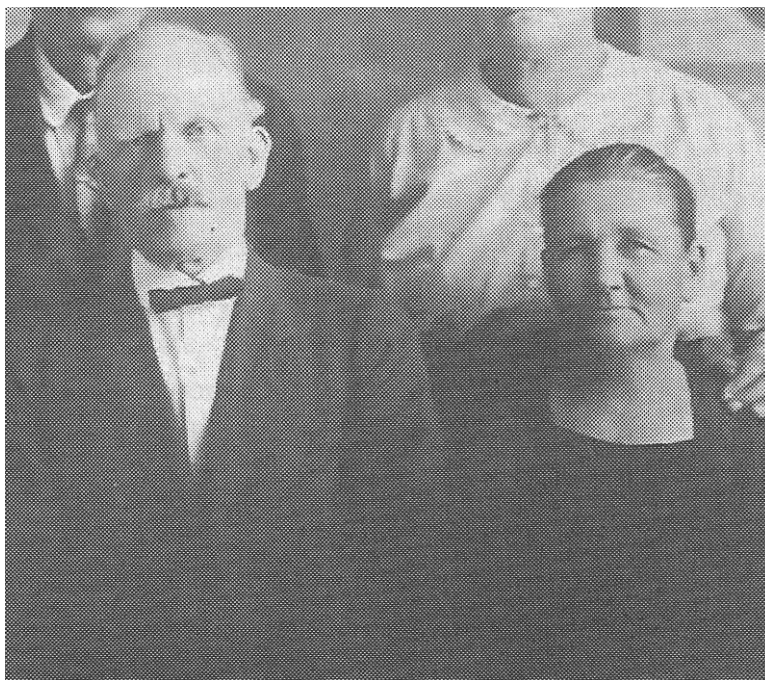
*John og Sigrid Haldorsen,
tippoldeforeldre til Ilene Wilson*

dette kapitlet. Straks etter at Ole og Betsy giftet seg i 1888 flyttet de inn hos John og Sigrid Haldorsen (som nå kun brukte navnet Haldorsen), altså Ole's svigerforeldre. Men det gikk heller dårlig. Det oppsto straks friksjon mellom Ole og hans svigerfar. Et viktig poeng.

En av Selbus mest kjente utvandrere er Belle Gunness. Mange ser på henne som en av de verste masse-mordere i historien. Hvor mange hun tok livet av i La Porte i Indiana, er det knapt noen som vet, ei heller er noen helt sikre på hennes skjebne. La Porte ligger ca. 1 ½ time kjøring sørvestover fra O'Hare i Chicago. Se forøvrig historien om Belle Gunness på side 85. Ole O. Solem ble født i Selbu 18. november 1860. Belle Gunness ble født 11. november 1858. Noen har derfor stilt spørsmål om de var naboer, gikk på samme skole og lekte i lag. I en god ånd av konspirasjon kan sikkert noen få det til at de fortsatte sitt bekjentskap i Amerika. Ole var kjent for enkelte episoder, og hadde et ganske så strengt og alvorlig oppsyn/ansiktsuttrykk. Men dette rimer ikke særlig bra, da Ole O. Solem vel vokste opp på Solemstrøa på Selbustrand. I Amerika gjorde han det ganske så bra inne byggebransjen, og fikk dessuten flere tillitsverv i Bergen og sitt County. Han ble visstnok vel ansett i bygda, som vi sier det. Han hadde nok aldri noen kontakt med Belle Gunness.

Knapt en måned etter tragediene i La Porte ble avslørt, dør Thora Bakken (88) den 27. mai 1908 hjemme hos Ole O. Solem. Han var som nevnt gift med Betsy, datter av Sigrid og John Haldorsen Solem, og de bodde nå i Windom. Thora var født i Selbu og på et vis «innerst» hos Brynhild og Ole O. Solem. Hun var en av disse som mest gikk på «legd» fra sted til sted, en slags underbringelse, slik det var i Norge også. Og som faktisk finnes i praksis i Amerika i dag. Hun ble gravlagt samme dag som hun døde, og ingen lege ble tilkalt. Det sies at Ole O. Solem arvet noen penger.

I 1908 forstår Sigrid og John Haldorsen (tippoldeforeldre til Ilene) at de ikke lenger makter å drive farmen, så de ga den via skjøte den 7. oktober 1908 til sitt barnebarn Signe og hennes mann Severin Holmen. Og med i hjemmelen/kontrakten lå avtalen om at Signe og Severin skulle ta vare på de eldre besteforeldrene resten av livet, en ganske så vanlig praksis den gangen. Signe og Severin sin farm lå kun 400 meter unna. Ola Holmen og Hans Sether var vitner til overdragelsen, der Sether var notarius publicus. Sigrid og John kunne verken lese eller skrive engelsk. Signe og Severin Holmen gjorde seg straks klare til å flytte til Haldorsen-farmen. De begynte med å fikse opp huset både innvendig og utvendig, malte det og flyttet maskineriet sitt dit. Men så, brått og hastig, flyttet Ole og Betsy Solem inn i huset den 22. oktober. Merkelig. Og det ble verre. For kort tid etterpå dør John Haldorsen, far til Betsy, svigerfar til Ole O. Solem og tippoldefar til vår kilde Ilene. Ingen doktor ble tilkalt, ref. hva som hendte

Ole O. Solem og hans kone Betsy, datter til Sigrid

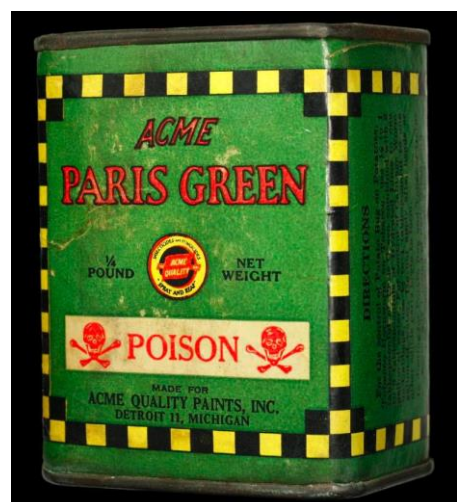
med Thora Bakken. Så på kort tid var det andre gangen dette hendte under forpleining av Ole og Betsy. Naboene begynte å snakke. Skal vi kontakte sheriffen? I 1910 saksøker Signe og Severin Holmen sine slektninger som hadde overtatt huset, altså Ole og Betsy Solem. Forlangende var utkastelse og betaling av 400 dollar for å ha brukt huset i to år. Advokaten til Ole O. Solem, en N. P. Glover, hadde ordnet det slik at gamle Sigrid (svigermora) fikk bo på legd i sitt «eget hus», som hun hadde gitt til sitt barnebarn Signe, gift med Severin Holmen. Sigrid (kjent i Selbubøkene som Siri) var nå ganske så skral og måtte ha ettersyn og hjelp. Saken kom opp den 11. januar 1911 under dommer James H. Quinn. Og allerede dagen derpå kom juryen sammen og avsa sin kjennelse, som klart og entydig gikk i favør av saksøkerne: Signe og Severin Holmen, på alle punkter. Dette til tross fortsatte Ole og Betsy Solem å bo på farmen, og nektet å forlate den. Fortsatt merkelig! Forsterket også gjennom at årene går....!

Lørdag 5. desember 1914 ber Sigrid Haldorsen, som knapt kunne gå, sin nabo og gode venninne, Johanna Flatgard, om en tjeneste, nemlig å gå og hente datteren Mary, gift Engan. Johanna var nesten daglig på besøk til Sigrid og så litt etter henne. Sigrid hadde ikke telefon, så det var naturlig at Johanna dro med beskjeder og lignende. Johanna har fortalt at hun syntes Sigrid hadde sett dårlig ut de siste dagene. Nå var munn og tunge hovnet opp, kastet opp og hadde brekket seg med rødt blod i siste tiden. Da Johanna kom tilbake med Mary var tilstanden verre. Ole Solem hadde gjort seg klar til å dra inn til Windom. Johanna fikk Betsy til å stoppe ham, tiden var nemlig kritisk. Ole surnet, men stoppet. Sigrid ba Mary og Johanna om å synge norske salmer. De sang høyt og tydelig en norsk salme da Sigrid trakk sitt siste pust. Da hoppet Ole opp i vogna og sa: «*Alt er over nå...*», så pisket han på hesten. Ingen doktor ble tilkalt denne gangen heller. Og nå er vi også tilbake til innledningen til dette kapittel, nemlig historien om de to ungene som lekte sammen i hytta si. Raymond, som fortalte at bestemora skulle dø, var sønn til Ole. O. Solem, og den andre gutten, Odin, var sønn til Johanna Flatgard som var vitne til at fru Sigrid Haldorsen døde så brutalt, og som gjennom sønnen «visste» at tippoldemor til min kilde Ilene, skulle dø. Dagen etter Sigrid's begravelse, som trolig fant sted torsdag 10. desember, ordnet Ole O. Solem opp med «the last will of Sigrid Haldorsen», et slags testament utferdiget av rettssekretær Nicholas, som tilkjennega at Ole og Betsy skulle ha eiendommen, som altså seks år tidligere var overdratt til Signe og Severin Holmen. Merkelig igjen!

Giften det her var snakk om av guttungen Raymond, var det de kalte *potato bug poison*. Denne giften må sees i sammenheng med Paris Green og moten på den tiden vedrørende nye tapeter på veggene, en form for arsenikktilsetning. Senere også brukt til å fjerne insekter og smågnagere. Så sent som i 2007 ble det funnet

Raymond Solem

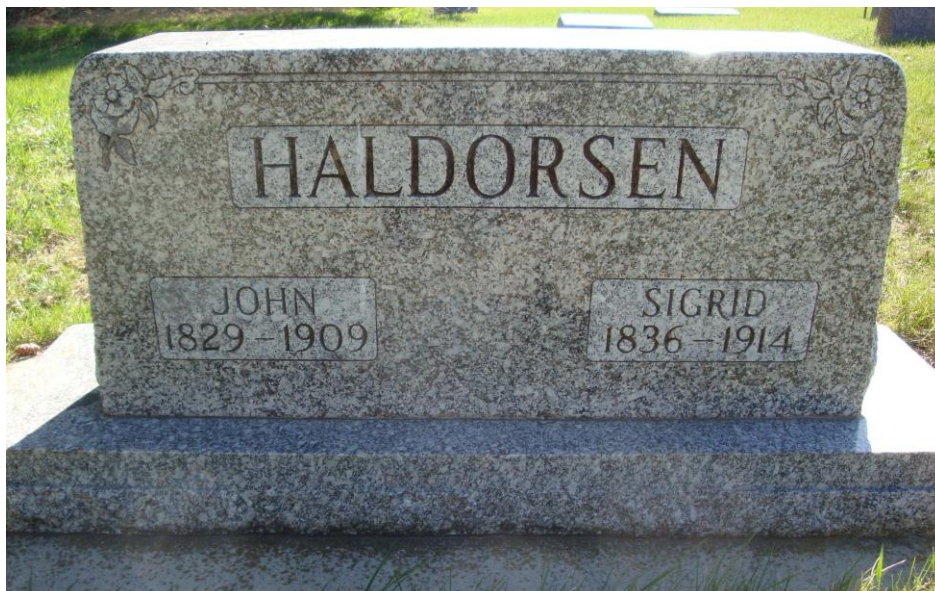

arsenikkforgiftning i drikkevannet til 130 millioner mennesker i 70 land. Og det er flere kjendiser enn: Napoleon, George III av England og Van Gogh som trolig har omkommet som følge av arsenikk. Ute på prærien ved Bergen i Minnesota førte to smågutters samtale til at lille Odin fortalte det til sin mor Johanna, som fortalte det videre til hele familien. Johanna hadde sett mange død, og den måten Sigrid døde på skremte Johanna. Etter et par måneder klarte hun ikke å hamle opp med sin egen samvittighet, og den 14. mars 1914 kom sheriff Lee til Haldorsenfarmen og ba Solemfamilien om å forlate gården. Solem truet sheriffen, og saken havnet hos domstolen, hvor dommer H. J. Leigh ga tillatelse til etterforskning. I huset fant de Paris Green, og det på en årstid hvor slikt ikke ble brukt. Og ikke bare det. Men alt slik stoff var normalt samlet i en kasse i uthuset. Kassen var der fortsatt og det eneste som manglet var boksen med Paris Green, som ble funnet gjemt bak noen flasker i et rom i huset. Og pakken var nyåpnet og to-tre skeifuller var borte. På dette tidspunktet hadde naboene også blandet seg inn i saken ved å signere at de fant Sigrid's død mistenkelig, og forlangte at graven skulle åpnes og at det skulle bli tatt en kjemisk prøve. Ole Engan (svigersønn til avdøde Sigrid) dro til kirkegården sammen med sheriff Lee, Dr. Herbert Arzt og Ole Flatgard, mannen til Johanna. Sammen med prøven, som ble sendt til Universitetet, la sheriffen med en rapport som tilsa at de mente at årsaken til Sigrid's død var forgiftning i form av Paris Green.

Sigrid Haldorsen

Den 7. mai kom svaret fra Universitet, som konstaterte at det var funnet gift i Sigrid sin mage, nemlig arsenikk, og i samme mengde som fra Paris Green i huset - mer enn nok til å forårsake Sigrid sin død. Sheriff Lee hadde allierte seg med en agent fra Pinkerton. Pinkerton var et meget anerkjent nasjonalt detektivbyrå i Amerika, dannet av Allan Pinkerton fra Glasgow, Skottland. Agenten, som het Hedin, hadde snust litt blant folket/naboene, og oppdaget raskt ryktet som gikk vedrørende døden til John Haldorsen (mann til Sigrid) og Thora Bakken, begge to på et vis under forpleining av Ole og Betsy Solem. Ole Solem blir altså den 7. mai 1915 arrestert og brakt til Jackson County sitt fengsel. Dette var nøyaktig på dagen seks år etter at Pinkerton ble bedt om å assistere rundt forholdene med Belle Gunness.

En har vel diskutert mord og straff helt siden Kain drepte Abel. Minnesota ble en Stat i 1858, og frem til dødsstraff ble avskaffet i Minnesota i 1911, ble 26 mennesker hengt. Den 23. september 1915 kom det til høringer, som hadde blitt utsatt en stund siden kjemiansvarlig for prøven fra liket, professor I. H. Derby, var på ferie. Ole O. Solem ble anklaget for mord *in the first degree*, det vi kaller overlagt drap, underforstått: med hensikt å drepe. Ole O. Solem ble ganske så nedbrutt og iverksatte sultestreik. Men Ole O. Solem var nok en mektig mann, og hadde sine kontakter. Mary Solem, datter til Ole og Betsy, samlet raskt inn de 25 000 dollarene som skulle til for å få sin far løslatt mot kausjon. Ole O. Solem var dermed ute av fengsel.

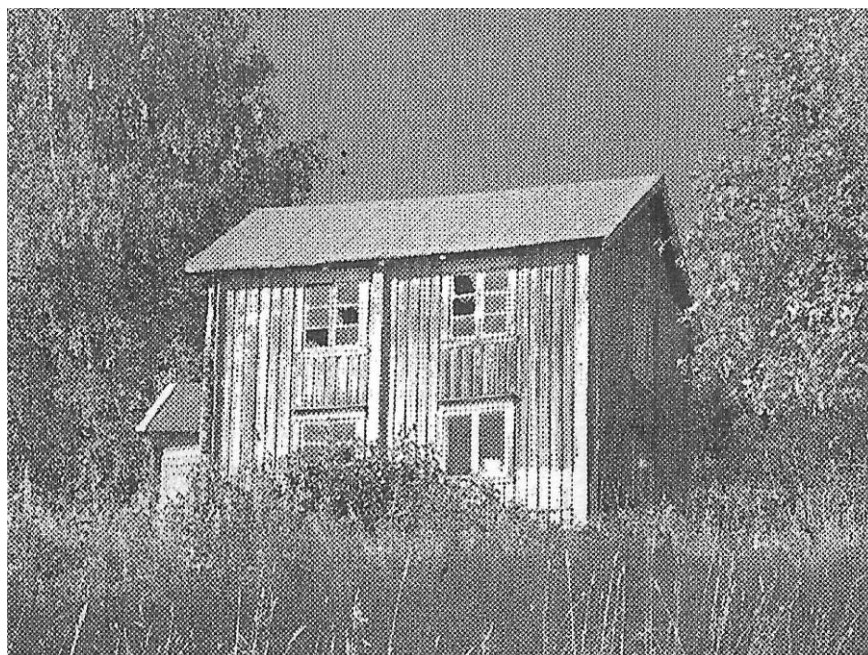

Ole O. Solem

Da rettsaken skulle begynne, hvor tiltalen var overlagt mord, måtte den først opp for *the grand jury*. Saken ble ført i tinghuset i Jackson County, hvor taket med de tre gudinnene: Justice, Liberty og Equality er malt av immigranten og nordmannen Odin Oyen. Ole Solem hadde innrømmet at en forbrytelse hadde blitt utført, da han hadde sagt til Hedin, agenten fra Princkton, og til Sheriff Lee og en jurist følgende: «*You use your influence with the judge to get me out on bail. I can get the guilty part in thirty days. I know who the guilty part is. Since this came up, I have made a little investigation of my own, but I will not give that away. That will be used by me and me alone.*»

Dagen for hovedrettssaken kom sheriff Lee til Enganfamilien, og ville ha med Ole, gift med datter til avdøde Sigrid, til kirkegården. De skulle åpne graven igjen og ta flere prøver. Sammen med de var rettsmedisineren, dr. H. J. Leight, dr. Herbert Arzt og professor Derby. Igjen fant de nok arsenikk til å kunne ha tatt livet av Sigrid.

Under rettsaken kom det tydelig frem hvordan stemningen var i huset og i familien. Flere unngikk å gå på besøk til moren og familien, siden Ole O. Solem aldri snakket til dem.

Huset hvor Ole O. Solem kom fra i Selbu

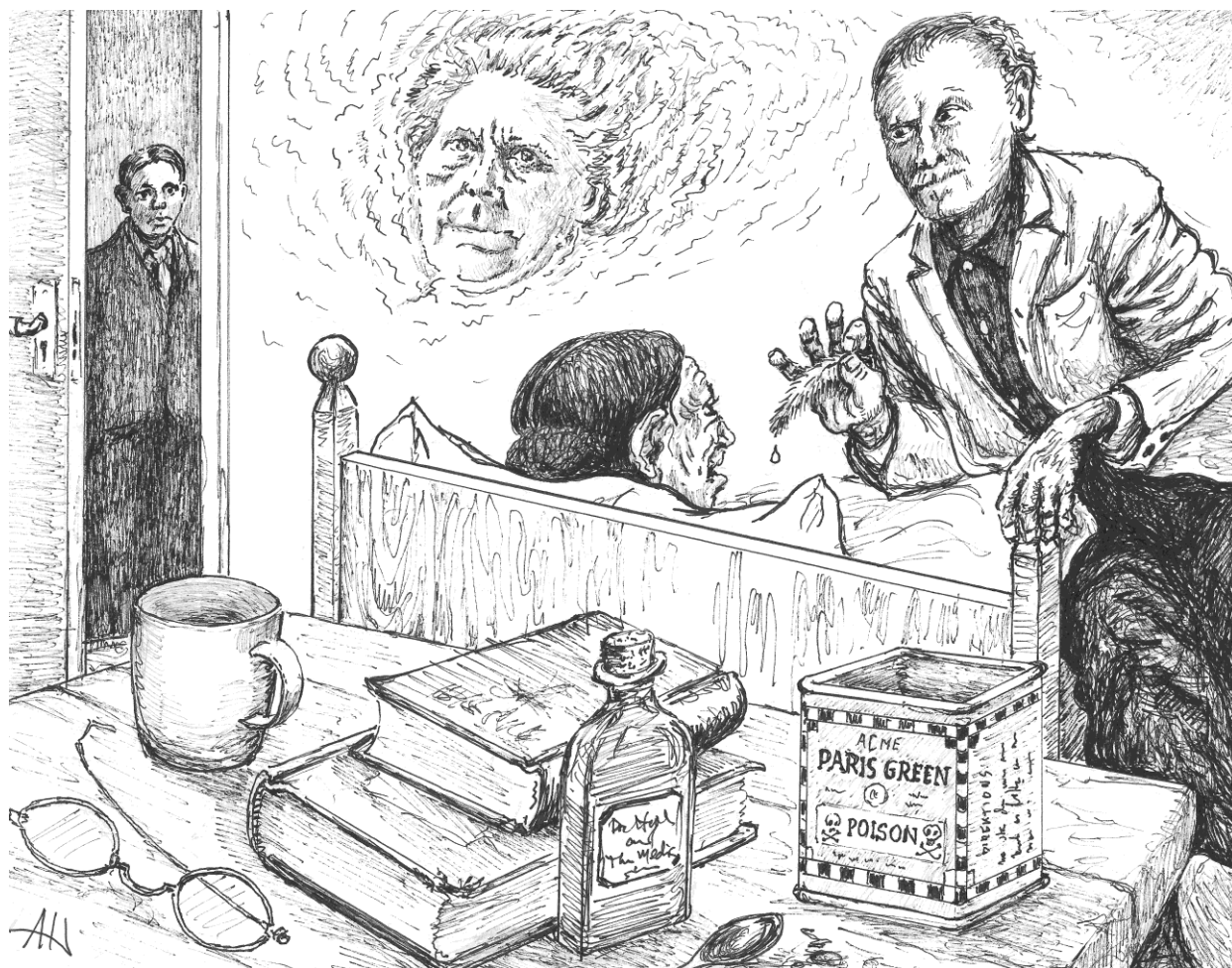

4. mai 2022 i Bergen, Minnesota.

Kilder og guider var Craig Borsgard, lokalhistoriker og Norma Loewen, tremenning med Ilene Wilson og tippoldebarn til Sigrid. Her viser de stedet familien fra Røssethaugen i Selbu gjorde sitt «dugout» i Bergen etter å ha kommet fra Rochesterområdet lengere øst i Minnesota

Forskjellen på dugout og sodhouse er at dugout er en regelrett «utgraving», hvor en bruker jordsmonnet som tak og/eller vegger, mens sodhouse er bygd opp i sin helhet på overflaten vanligvis ved hjelp av torv (torvhus) og besto for det meste av kun ett rom. Og i mange tilfeller ble det som her: en kombinasjon

En interessant observasjon er følgende: Betsy Solem nektet under ed at hun hadde gitt sin mor gift. Ole O. Solem nektet aldri på at han hadde myrdet sin svigermor, Sigrid Haldorsen. Juryen trakk seg tilbake mandag 14. februar, og tirsdag den 15., klokken 1400 hadde de avgjort skyldspørsmålet: *guilty* (skyldig i tiltalen: manslaughter in the first degree). Juryen var sikker i sin sak. Bare Ole O. Solem kunne ha gjort dette. Det betød fengsel på livstid for Ole O. Solem. Han ble overført fra Jackson til Stillwater av sheriff Lee, for å tilbringe resten av sitt liv der.

Men det slutter ikke der. Først avslo dommer Quinn en appell om gjenopptakelse av saken. Men saken ble anket til Minnesota høyesterett, under påklage om bevisets stilling, og at det i første rettsinstans hadde blitt brukt et utsagn fra en åtte år gammel gutt. Det var kun sladder, ble det hevdet. Det var den samme åtteåringen, Raymond, som senere som voksen fortalt sin familie i California, at han så faren bruke et gammelt norsk knep, nemlig å dyppe en fjær ned i parafin og så føre den ned i halsen på sin svigermor som en svamp. Straks etterpå døde Sigrid. Sommeren 1916 ble saken avgjort i Høyesterett med såkalt «split decision». Bevisene var ikke tilstrekkelige. Ole O. Solem var igjen en fri mann. Var det samme sheriff Lee som hentet ham nå, tro? En interessant utnevning hadde hendte straks etter at Ole O. Solem ble dømt. Da ble dommeren Quinn utnevnt til Høyesterett og hans første sak der var anken fra nettopp Ole O. Solem!

Etter frikjennelsen i Høyesterett samlet familien Kulseth, som var gode venner av familien Solem, en rekke andre venner og personer til en velkomstfest for Ole O. Solem, der det i ren amerikansk stil ble foretatt en donasjon, en innsamling til Ole O. Solem. Samfunnet var nok tross alt lettet. Ole O. Solem var en aktet mann, takstmann for Windom og aktiv innen Sons of Norway. Ole døde den 11. desember 1954.

Men det er noe som skurrer. Det er et par saker jeg har lurt på når jeg satte meg inn i hendelsen. Hva med arsenikken (giften), den store mengden som var mer enn nok til å ta livet av Sigrid, slik kjemiprofessoren og andre leger bevitnet? Hvordan kom den ned i magen på Sigrid? Noen advokater syntes å ha sådd tvil, ved å vise til leger som vitnet om at arsenikk fantes både i klær, bestikk o.l, og at den kunne ligge i ukevis i magen før den eventuelt gjorde skade. Slik er jussen, tvilen skal komme tiltalte til gode. Og det er tross alt vår sikring mot justismord. Kjemiprofessoren ristet nok på hodet. Og hvorfor ble ikke likene av Thora Bakken og John Haldorsen gravd opp igjen og sjekket? Konklusjonen er vel uansett at vi ikke kan snakke om noe mord. Ole O. Solem ble tross alt frikjent og er vel dermed ingen morder sett med norsk juss. Enkelt og greit. Men er det så sort/hvitt? I Amerika mener mine kontakter i slekta til Sigrid at det er riktig å bruke ordet «mord».

Her på eiendommen skjedde gjerningen, i et hus som sto til høyre i bildet - det ble revet for ikke så lenge siden

På Røssethaugen, onsdag 14. juli 2021. F.v Peder Martin Evjen (dagens eier og muligens fjern slektning av hovedpersonen Sigrid), hans sønn Mikal, Edvin Mebust (slektning av Ilene Wilson og Sigrid), Guri Fuglem (venn av Ilene) og Marit Karin Snilsberg (i slekt med både Ilene Wilson og Belle Gunness)

Røssethaugen i Selbu, hvorfra Sigrid (1836-1914) utvandret til Amerika i 1871. Dette er en av de eldste husmannsplasser i bygda, dokumentert tilbake til 1600-tallet

Min kilde og slekt til relaterte familier, er altså Ilene Ingbritson Wilson, f. 1943 i Bergen, Minnesota. Etter Jackson High School, ble det en BA ved University of Colorado i Boulder, Colorado. Senere en master fra Regis University, Denver, Colorado. Hun giftet seg med Micael Stegman, d. 2010. Har sønnen Jeffery, f. 1964 og datteren Heidi (1966-2002), og et barnebarn, Kyel, f. 2000. Sist på 90-tallet giftet Ilene seg med James W. Wilson, født i Miami, Florida i 1925. Sigrid, som led den smertefulle døden, var Ilene sin tippoldemor.

Ilene Wilson har tatt for seg et forhold i sin familie som ble dysset ned, slik det var vanlig for noen generasjoner siden

James Wilson droppet ut av skolen, og så nok for seg en fremtid innen bil og mekanikk. Men da krigen kom vervet han seg til U.S Army Air Corps, hvor han ønsket å bli flyger. Dårlig syn gjorde det umulig. Men James valgte å fortsette innen Army Air Corps og ble etter hvert del av et crew på en B-24 Liberator (bombefly) ved Tyndall Field, Georgia. I oktober 1944 skulle de på rutinemessig natt-trening over New England. De hadde tatt av og var på vei fra Westover Field, Massachusetts, og var i nærheten av Burlington, Vermont, på vei mot Manchester, New Hampshire. De hadde ligget i 8 000 fot, og skulle gå ned til 4 000, visstnok klar over at åsryggene var under 2 000, med et unntak, nemlig Camel's Hump på 4 083 fot. James Wilson hadde ingen oppgaver, og ruslet bakerst i fly og la seg inntil veggen for å slumre litt. Kort tid etterpå tar flyet ned i åssiden på Camel's Hump med ene vingen. 18 fot til høyre og de hadde gått klar. Et fatalt havari var unngåelig. Klokken var 01:58 am, mandag 16. oktober 1944. James hadde blitt med bakdelen av flyet litt ned i skråningen og overlevde, de ni andre om bord omkom. Det var snø og meget kaldt. Grunnet krangel om posisjonsangivelse, tok det 40 timer før flyet ble funnet og personell kom seg dit opp. James var nå i ferd med å dø av hypothermia, forfrosset på armer og ben. Han hadde hatt dobbel flaks at noen studenter og dets leder, Dr. Edwin H. Steel fant ham akkurat i siste liten.

Tre dager senere ble han overført fra Burlington airport til Westover Field. I 2011 ble pilotens loggbok fra overføringsturen i 1944 funnet. Der står det følgende: «*Almost crashed on takeoff*». Det var tredje gang med «nære på». Så ble det amputasjoner i Atlantic City, New Jersey og lange sykehusopphold. Begge underarmene og føttene under kneet forsvant. Under oppholdet i Atlantic City mottok James en sigarettholder og et brev fra Franklin D. Roosevelt.

James Wilson, som ble en anerkjent advokat, tross amputasjon av begge hendene og føttene

Så begynte et nøysomt og krevende liv. Først ved Jacksonville College i Florida i to år, så University of Florida i Gaine, med såkalt pre-law. Her ga han noen skolebøker til ei jente som het Dorothy Mortonson. Den 5. juni 1950 fikk han sin BA fra Universitet og tre dager senere giftet han seg med Dorothy. James, som var avhengig av noe ullbekledning ved festeanordningen for de kunstige armene (hooks) og benene, maktet ikke varmen i Florida og de flyttet til et bedre klima for ham i Boulder, Colorado. Så ble det jusstudier og senere praksis i Denver, CO. Dorothy og James fikk to barn. De ble skilt, og James giftet seg med Agnes og fikk tre barn med henne. Han skiftet beite, gikk inn i bilbransjen, senere drev han litt som eiendomsmegler. Men det gikk ikke særlig bra og han var snart tilbake innen jussen, hvor han ble meget anerkjent. Ble på nytt skilt på 70-tallet og giftet seg med vår Ilene Stegman på 90-tallet. Noen år senere utviklet han emphysema, og døde den 30. desember 2000.

Og her slutter både dette sidesporet og historien om «et mord» i Bergen». Vi kommer trolig ikke nærmere noen løsning, da sakspapirene ikke lenger forefinnes ifølge Ilene Wilson. De gikk visstnok med i en brann i Mankato, Minnesota. De berørte familier kan ikke klandres. De har nok sine ettertanker, og vi andre blir fortsatt stående på sidelinjen. Men det heter seg vel at før eller siden kommer alt til overflaten. Tja, si det? Da jeg spurte Ilene Wilson om et *hvorfor* til nettopp en slik bok med tittelen: *Murder in my family*, svarte hun med å henvise til Voltaire:

*“We owe respect to the living.
To the dead we owe only truth.”*

*“Vi skylder respekt for de levende.
Til de døde skylder vi bare sannhet.”*